

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УВАГИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Галета Антоніна Миколаївна

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Соціально-психологічний факультет

Стахова Ольга Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент

Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

Одним із важливих етапів психічного та особистісного розвитку дитини є дошкільний вік. У порівнянні з попередніми періодами, особливістю зазначеного вікового відрізка є те, що він виступає підготовчим етапом дитини до школи, а отже, вимагає від неї належного рівня усіх психічних утворень.

Натомість, з-поміж їх широкого розмаїття варто наголосити на ролі уваги у становленні психіки майбутнього школяра. Виступаючи формою організації усіх пізнавальних процесів дошкільника, увага визначає розвиток його когнітивної сфери, від якого багато в чому залежатиме успішність у навчанні майбутнього першокласника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значні труднощі у навчанні дітей початкової ланки шкільної освіти, психіка яких відрізняється несформованістю уваги. Серед причин її низького рівня науковці, зокрема Р.І. Мартинова [2], Ю.В. Рібцун [3] та ін., зазвичай виокремлюють соціальні, психологічні, біологічні фактори, які накладають свій негативний відбиток у становленні уваги на перших етапах життя дитини, зокрема з порушеннями мовлення.

Як зазначалося нами раніше, дефекти мовленнєвої діяльності не найкращим чином позначаються на ефективності сприйняття та обробки інформації, що призводить до труднощів у формуванні й утриманні уваги. Це виявляється у зниженій здатності концентруватися, відволіканні, швидкій втомлюваності під час виконання завдань, що вимагають уважності та концентрації. Тому розуміння особливостей розвитку уваги у дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення є критично важливим для ефективної корекційної й розвивальної роботи [1].

Відтак, звертаючись до результатів емпіричного дослідження, необхідно відмітити, що проведений нами констатувальний експеримент проходив упродовж травня-червня 2024 р. на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) комбінованого типу № 22 «Золота рибка» міста Бердичева Житомирської області. В експериментальній роботі взяли участь 10 дітей віком від 5 до 6 років старшої спеціалізованої групи, які мали порушення мовлення.

Так, на першому етапі нашої дослідницької роботи ми звернулися до методики «Знайди та викресли» (модифікований варіант методики «Кільця Ландольта»), спрямованої на вивчення продуктивності та стійкості уваги дошкільнят із мовленнєвими вадами (див. табл. 1):

Таблиця 1. Особливості продуктивності та стійкості уваги дошкільнят із порушеннями мовлення

Досліджуваний	Показник продуктивності та стійкості уваги	Бали	Рівень продуктивності та стійкості уваги
1	0,31	2-3	Низький
2	0,60	4-5	Середній
3	0,42	2-3	Низький
4	0,83	6-7	Середній
5	0,65	4-5	Середній
6	0,19	0-1	Низький
7	0,45	2-3	Низький
8	0,77	6-7	Середній
9	0,11	0-1	Низький
10	0,70	4-5	Середній

Отже, як видно з табл. 1, жодна дитина не продемонструвала високого та дуже високого рівня продуктивності й стійкості уваги, що свідчить про труднощі дітей із мовленнєвими порушеннями в підтримці її концентрації. У 50% дошкільників виявлено середній рівень продуктивності та стійкості уваги, який дозволяє їм виконувати прості завдання, але ускладнює роботу над більш складними. Така ж кількість дітей (50%) має низькі показники, які вказують на те, що таким дошкільнятам доволі складно зосередитися на одному завданні протягом тривалого часу, через що їхня увага легко відволікається на сторонні подразники.

Метою другого етапу емпіричного дослідження стало розкриття специфіки розподілу та переключення уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення за допомогою методики «Коректурна проба» (модифікований варіант методики «Коректурна проба Б. Бурдона») (див. табл. 2):

Таблиця 2. Специфіка розподілу та переключення уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення

Досліджуваний	Час виконання завдання (хв.)	Кількість допущених помилок	Рівень розподілу та переключення уваги
1	11	20	Низький
2	6	8	Середній
3	11	18	Низький
4	5,5	4	Вище середнього
5	6	5	Середній
6	13	22	Низький
7	7	6	Середній
8	5	3	Вище середнього
9	15	24	Низький
10	6	9	Середній

Зважаючи на вищевказані результати, слід відмітити, що переважна частина досліджуваних відрізняється вище середнього (20%) та середнім (40%) рівнями розподілу та переключення уваги, що дозволяє дошкільнятам більш-менш належним чином одночасно виконувати декілька різних видів діяльності або дій й відносно швидко переходити від одного об'єкта до іншого. Натомість, 40% респондентам складно одночасно утримувати в полі уваги кілька об'єктів, що позначилося на значній кількості помилок, допущених ними при викреслюванні різними способами декількох фігур коректурної матриці. Крім цього, дітям окресленого рівня досить важко миттєво переходити від виконання однієї порції завдання до іншої, про що свідчать загальні часові показники – найбільші на фоні загальної вибірки та ще й такі, що супроводжуються значною кількістю помилок під час проведення психодіагностичної процедури.

І, нарешті, на третьому етапі нашого дослідження ми скористалися методикою Тулуз-П'єрона для оцінки швидкості обробки інформації та рівня концентрації уваги дітей із мовленнєвими порушеннями (див. табл. 3):

Таблиця 3. Особливості розвитку концентрації уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення

Досліджуваний	Час виконання завдання (хв.)	Кількість допущених помилок	Рівень концентрації уваги
1	4:50	3	Дуже низький
2	3:30	4	Середній
3	2:50	3	Дуже низький
4	1:23	1	Високий
5	3:54	2	Середній
6	4:40	4	Дуже низький
7	3:31	5	Низький
8	3:50	2	Середній
9	4:23	3	Дуже низький
10	3:54	2	Середній

З огляду на отримані дані за методикою Тулуз-П'єрона можна констатувати, що 10% респондентів характеризуються високим рівнем концентрації уваги, 40% перебувають на її середньому щаблі і 50% досліджуваних мають низький і дуже низький ступені зосередженості на об'єктах. Такі результати є невтішними, оскільки вказують на розсіяність, відволікання половини дітей із мовленнєвими порушеннями, підпорядкування їх уваги зовнішнім обставинам, а не свідомій вольовій регуляції.

Як бачимо, мовленнєві порушення негативно позначаються на становленні всіх без винятку структурних складових уваги дошкільнят-логопатів, що вимагає цілеспрямованої систематичної роботи з її всебічного розвитку. Розробка авторської психокорекційної програми з підвищення кількісних і якісних показників уваги дітей із мовленнєвими порушеннями та її впровадження на практиці є предметом наших подальших наукових розвідок, які будуть висвітлені у наступних презентованих нами наукових роботах.

Список використаних джерел

1. Галета А.М., Стахова О.О. Особливості розвитку уваги дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення. Collection of abstracts: Innovative approaches to the progressive solution of scientific research problems: XVI International scientific and practical conference. Valencia, 2024. С. 144-147. URL: https://isu-conference.com/wp-content/uploads/2024/03/Innovative_approaches_to_the_progressive_solution_of_scientific_research_problems_March_27_29_2024_Valencia_Spain.pdf (дата звернення: 07.02.2025).
2. Мартинчук О.В., Маруненко І.М., Луцько К.В. та ін. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. С. 209.
3. Рібцун Ю.В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Київ, 2014. С. 5-10.